

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет географії, туризму та історії
Кафедра туризму та економіки

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри

Реєстраційний № _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 202__ р.

«___» _____ 202__ р.

**Екскурсійний потенціал міста Кривого Рогу в діяльності місцевих
турагентств**

Кваліфікаційна робота студента групи

(шифр групи)

ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальності 242 Туризм
Савицького Давида
Миколайовича

Керівник: д-р ек. наук, доцент
Романюк І. А.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ЕКСКУРСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА КРИВОГО РОГУ.....	5
1.1. Поняття екскурсійного потенціалу, його складові та функції.....	5
1.2. Аналіз наявних екскурсій в Кривому Розі (за станом на 01.04.2024 р.)	9
1.3. Аналіз туристичних агенств міста Кривого Рогу.....	21
Розділ 2. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ЕКСКУРСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА КРИВОГО РОГУ.....	31
2.1. Досвід у розробці та проведенні екскурсій містом Кривий Ріг.....	31
2.2. Економічні розрахунки маршрутів екскурсій Кривим Рогом (з урахуванням особистої практики)	39
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ.....	46
ДОДАТКИ.....	49

ВСТУП

Актуальність. Актуальність теми дослідження в сучасних умовах визначається стрімким розвитком туристичної галузі та необхідністю оптимізації використання екскурсійного потенціалу міста Кривого Рогу в діяльності місцевих турагенцій. Місто, яке має значимі історичні, культурні та природні ресурси, стає привабливим для туристів, а отже, стає важливим об'єктом для туристичного бізнесу.

Суть проблеми полягає в необхідності аналізу та оптимізації використання потенціалу міста в туристичних маршрутах та послугах місцевих турагенцій. На сьогоднішній день багато туристів обирають нестандартні та культурно насичені маршрути, тому важливо вивчати та враховувати специфіку міста для ефективного залучення туристичного потенціалу.

Мета – комплексне вивчення та аналіз екскурсійного потенціалу міста Кривого Рогу в контексті діяльності місцевих турагенцій.

Завдання –

1. Детальний огляд сучасного стану туризму в місті.
2. Аналіз туристичних ресурсів, визначення факторів, що впливають на ефективність туристичної діяльності.
3. Розробка рекомендацій щодо подальшого розвитку туристичної індустрії.

Об'єкт дослідження – екскурсійний потенціал міста Кривого Рогу.

Предмет дослідження – діяльність місцевих турагенцій у використанні цього потенціалу.

Методи дослідження – аналіз статистичних даних туристичної галузі, вивчення рекламних кампаній та стратегій турагенцій, узагальнення, порівняння.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, двох розділів і підрозділів до них, висновків, списку використаної літератури та джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ЕКСКУРСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА КРИВОГО РОГУ

1.1. Поняття екскурсійного потенціалу, його складові та функції

Екскурсійний потенціал міста Кривого Рогу визначається комплексом природних, історичних, культурних та соціально-економічних ресурсів, які можуть бути використані для розвитку туризму та залучення уваги туристів. Теоретичне вивчення екскурсійного потенціалу є ключовим етапом у розумінні можливостей та особливостей міста як туристичного об'єкта.

Основні складові екскурсійного потенціалу міста включають його історичну спадщину, архітектурні пам'ятки, природні місця атракції, культурні події та традиції, а також можливості для розваг і відпочинку. У контексті Кривого Рогу, який відомий своєю промисловістю, особливу увагу слід звернути на об'єкти, пов'язані з гірничодобувною промисловістю, а також на історичні квартали та культурні події, які є цікавими для відвідувачів.

Поняття екскурсійного потенціалу включає в себе також фактори формування та розвитку цих ресурсів. До них можна віднести інфраструктуру, рівень сервісу, наявність транспортних засобів, якість інформаційної підтримки, а також можливості для культурного та розважального відпочинку. Важливим аспектом є також взаємодія з іншими туристичними об'єктами та формування туристичних маршрутів для привертання різноманітних груп відвідувачів. Сучасні тенденції в розвитку туризму визначають важливість інтерактивних та персоналізованих екскурсій, що вимагає впровадження сучасних технологій у представленні та реалізації туристичних продуктів. Такі інновації можуть зробити екскурсії більш цікавими та привабливими для різних категорій туристів.

Таким чином, теоретичний аспект екскурсійного потенціалу міста Кривого Рогу визначається комплексом інтерактивних, історичних, культурних та інфраструктурних чинників, які сприяють формуванню туристичної привабливості та визначають можливості для розвитку місцевого туризму.

Екскурсійний потенціал представляє собою комплекс природних, історичних, культурних та інфраструктурних ресурсів, які можуть бути використані для розвитку туристичної діяльності в певній територіальній одиниці, такі як місто, регіон чи країна. Це поняття охоплює всі потенційні можливості для створення та просування різноманітних туристичних продуктів та послуг з метою привертання уваги та притягання відвідувачів.

Складові екскурсійного потенціалу включають в себе:

- Природні місця, пам'ятки, національні парки, річки, гори та інші природні об'єкти, які можуть бути привабливими для туристів;
- Історичні пам'ятки, музеї, архітектурні ансамблі, пам'ятники культури та інші об'єкти, які свідчать про багатий культурний спадок місцевості;
- Готелі, ресторани, транспортні засоби, туристичні центри, які створюють комфортні умови для перебування та переміщення туристів;
- Спеціально організовані культурні та розважальні заходи, фестивалі, концерти, спортивні події, які можуть стати приводом для відвідування території;
- Використання сучасних технологій у реалізації туристичних маршрутів та послуг, таких як використання мобільних додатків, віртуальна реальність, інтерактивні експозиції.

Функціями екскурсійного потенціалу є :

1. Створення унікальних об'єктів та можливостей, які привертають та зацікавлюють туристів, роблячи територію конкурентоспроможною на туристичному ринку;
2. Забезпечення економіки регіону через залучення туристів, збільшення туристичного попиту та розвиток туристичного бізнесу;
3. Збереження та відтворення культурного спадку, сприяння міжкультурному обміну та взаєморозумінню;
4. Забезпечення туристів інформацією про потенціал території, події та можливості для відвідування;
5. Використання екскурсійного потенціалу для формування позитивного іміджу та просування місцевості на туристичному ринку.

Розуміння складових та функцій екскурсійного потенціалу є важливим етапом для розвитку туристичної сфери та створення ефективних стратегій туристичного розвитку.

Екскурсійний потенціал території є результатом впливу різноманітних факторів, що взаємодіють та формують сприятливі умови для розвитку туристичної сфери. Ці фактори можна класифікувати за різними аспектами, враховуючи природні, культурні, економічні та інфраструктурні впливи.

Природні ресурси мають величезне значення для формування екскурсійного потенціалу. Унікальні природні пейзажі, природні заповідники, гірські хребти чи мальовничі річки можуть визначати привабливість території для туристів. Кліматичні особливості, екосистеми та природні пам'ятки впливають на формування естетичного та екологічного іміджу. Історична спадщина, архітектурні пам'ятки, музеї та традиції стають важливими складовими культурного екскурсійного потенціалу. Розвинута культурна сцена, проведення фестивалів та інших культурних подій сприяють створенню унікального образу території та залученню туристів. Розвинена економіка та підприємницька активність сприяють створенню та розвитку туристичних послуг. Інфраструктура, яка включає готелі, ресторани, транспортні засоби, також грає важливу роль у формуванні екскурсійного потенціалу.

Специфіка соціокультурного середовища та наявність унікальних етнічних елементів можуть робити територію цікавою для туристів, особливо для тих, хто цікавиться автентичним досвідом та культурними взаємодіями. Розвиток туристичної інфраструктури, включаючи комфортні маршрути, інформаційні центри, транспортні мережі та інші послуги, допомагає зробити територію більш доступною для відвідувачів та покращує якість туристичного обслуговування. Сучасні технології, такі як віртуальна реальність, мобільні додатки для екскурсій, допомагає розширювати можливості та покращує інтерактивність туристичного досвіду.

Рівень гостинності та взаємодія з місцевим населенням є важливим фактором формування екскурсійного потенціалу. Позитивний досвід спілкування з місцевими жителями, можливість взаємодії з місцевою культурою,

традиціями та обрядами роблять туристичний візит більш насиченим та запам'ятовуваним.

Створення тематичних екскурсій та участь у тематичних подіях (наприклад, фестивалі, ярмарки, тематичні експозиції) сприяють створенню цікавого та різноманітного туристичного продукту, забезпечуючи різноманіття відвідувачів. Ефективні маркетингові стратегії та рекламні кампанії сприяють підвищенню обізнаності про екскурсійний потенціал. Сучасні методи маркетингу, включаючи використання соціальних мереж, віртуальних турів та інтерактивних рекламних платформ, можуть значно підвищити привабливість території для потенційних туристів. Вступ до міжнародних туристичних програм, обмін досвідом з іншими туристичними регіонами, а також укладання партнерських угод з іншими містами може допомогти залучати нових туристів, розширювати аудиторію та підвищувати міжнародний імідж.

Ці фактори визначають загальний екскурсійний потенціал території та формують його унікальний характер, роблячи її привабливою та конкурентоспроможною на туристичному ринку. Узагальнюючи, фактори формування та розвитку екскурсійного потенціалу взаємодіють та впливають один на одного, визначаючи ідентичність території та забезпечуючи основу для сталого розвитку туризму.

1.2. Аналіз наявних екскурсій в Кривому Розі (за станом на 01.04.2024 р.)

Кривий Ріг, розташований у серці України, є не лише промисловим гігантом, а й цікавим туристичним напрямком. В останні роки туристичний сектор міста розвивається завдяки зусиллям численних туристичних агенцій, які пропонують різноманітні послуги для місцевих мешканців та гостей міста. Аналіз туристичних агенцій Кривого Рогу дозволяє зрозуміти, як ці компанії функціонують, які послуги вони надають і як сприяють розвитку місцевого туризму.

У Кривому Розі, який відомий на весь світ, в першу чергу своєю промисловістю, відповідно й екскурсійні пропозиції є частково або повністю присвячені промисловості. Іноземці, та співгромадяни з інших міст України, в першу чергу, звісно, їдуть до нас дивитися на промислові ландшафти, та індустріальну красу нашого міста, але не все у Кривому Розі відбувається навколо шахт, кар'єрів та гірничодобуваючих компаній. Тут також представлені об'єкти культурного, історичного, природнього інтересу. У нас пропонується різноманіття екскурсій, які відкривають унікальність цього місця та задовольняють різні інтереси туристів.

По-перше, історичні екскурсії є невід'ємною частиною туристичного досвіду у Кривому Розі. Це місто відносно даного регіону багате на історичні пам'ятки, такі як церкви, маєтки, пам'ятники, які свідчать про його імперську та радянську культурну спадщину. Екскурсії такого типу надають можливість глибше зануритися у минуле міста та розкрити його історичну важливість. Такі екскурсії допомагають місцевим працівникам туризму залучити до навідування Кривого Рогу широкий пласт подорожуючих – любителів історії.

Як вже зазначалось вище, це українське місто отримує не аби яку увагу та інтерес від іноземців, фанатів всього радянського. Так, відносно нещодавно, в мережу було викладене відео відомого британського мандрівника та контент-мейкера з YouTube-каналу “Bald and Bankrupt” (Додаток А), яке повністю присвячене Кривому Рогу [3] , в особливості багатій палітрі різноманітних

радянських муралів, які є в усіх куточках нашого міста. В цьому відео автор, який, варто зазначити, є відомим фанатом радянської архітектури, власноруч приїхав до міста, аби своїми очима побачити на ці забуті часом, але не забуті людьми пам'ятки архітектури та мистецтва. На момент написання цієї роботи, відео вже передивилися 2.2 мільйони разів, що свідчить про неймовірну популярність та захмарний інтерес до нашої спадщини. Це, звісно, наші працівники у сфері туризму акумулюють у різноманітні історичні екскурсії для справжніх поціновувачів давнини.

Треба зазначити що екскурсії часто змінюються, одні перестають проводитися, а інші з'являються, тому така інформація часто стає неактуальною, тим не менш, це не заважає проводити аналіз. Якщо розглядати пропозиції туристичних агенств на наявність історичних екскурсій в місті, то одразу можемо бачити «КривбасТур» [17] першим в пошуку, що показує високий рівень таргетованості та правильно оформлену назву, що допомагає людям знаходити потрібні їм екскурсії швидше. Проаналізувавши наявні екскурсії «КривбасТур» можемо прийти до висновку що на даний момент історичні екскурсії тут відсутні. Це і не дивно, головний профіль цієї організації є промисловий туризм, але можливо в майбутньому тут з'явиться багато пропозицій для фанатів історії. Треба зазначити що промисловий та історичний туризм іноді перетинаються, тому рекомендую відвідувати також й промислові тури, яких тут багато.

Другим у пошуку є тур від державної компанії "VisitUA" під назвою **«Кривий Ріг: стандартна екскурсія»** [19]. Організатори обіцяють бажаним відвідування:

1. Промислової зони;
2. Музею техніки яка була взята з шахт і копалень як знаходять під повністю відкритим небом;
3. Залізородні породи;
4. Робочий кар'єр;
5. Сланцеві породи;
6. Котлован, який заповнений водою;
7. Застиглі в часі історичні місця;
8. Залишки залізничного мосту;

9. Підземний трамвай;

10. Музей літаків, який можна відвідати за додаткову плату.

(Додаток Б)

Як бачимо, ця екскурсія більше про промисловість ніж про історію, але все таки одне місце атракції є повністю історичним. У вартість екскурсії включено трансфер під час екскурсії, супровід гіда та обслуговування на екскурсійних об'єктах. Також екскурсія проводиться як українською так і англійською мовами на вибір. На сайті, також, зазначено 5 причин чому люди повинні обрати саме цю екскурсію:

1. Відвідати та побачити Кривий Ріг ;
2. Побачити одне з найбільших індустріальних міст України;
3. Відвідати великі заводи, підприємства та виробництва, які можливо знайти тільки тут;
4. Побачити найдовше місто Європи;
5. Насолодитися розповідями від гіда та послухати цікаві історії.

Тривалість екскурсії зазначена на сайті, і складає 10 годин. Щодо ціни в мене, особисто, виникають питання. Ціна за екскурсію складає 260 євро. Треба відзначити що така ціна навіть для відвідування відомого західноєвропейського міста є завеликою, не кажучи вже про Кривий Ріг, при всій повазі. Але врешті решт, 10% від прибутку організатори перераховують на фонд, який допомагає українським біженцям, а прибуток з турів перераховується на відновлення пошкодженої інфраструктури України. Таким чином, відвідуючи екскурсію туристи дотично допомагають Україні і її громадянам. В інтернеті зберіглося багато архівних екскурсій містом, більшість екскурсій зараз вже не відбуваються через військові дії та інші проблеми, пов'язані з цим.

Наступні екскурсії були мною знайдені завдяки організації **«Кривий Ріг Туристичний»** [18]. На їх інтернет-сторінці кожен тиждень з'являються підбірки екскурсій та інших активностей у Кривому Розі (Додаток В). Саме це допомогло мені продовжити цей підрозділ далі.

На момент написання цієї роботи, у Кривому Розі проводяться такі історичні екскурсії, які викладені на сторінці **«Кривий Ріг Туристичний»** :

1. Пішохідна екскурсія «Кіммерійська стежка» від Екскурсійного клубу «Криворізький Меридіан» [15];
2. «Благодійна екскурсія історичним центром нашого міста» від «КривбасТуру» [14];
3. Екскурсія «Карачуни. Легенди та історія» від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» [12];
4. Екскурсія «Гданцівка. Подорож в минуле» від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» [11];
5. Благодійна екскурсія «Парки в місті» від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» [4];
6. Екскурсія «Вулицями міста...до трампарку" від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» [10];
7. Екскурсія «Вулицями міста...до 44-го кварталу" від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» [9].

На екскурсії **«Кіммерійська стежка»** від Екскурсійного клубу «Криворізький Меридіан» організатори зазначають що на маршруті пройдуть висотами знаменитих МОДРівських скель, звідки відкриваються багатокілометрові краєвиди, оглянуть «Лису гору» та грандіозні скелі заввишки до 30-ти метрів (зокрема, "Орлине гніздо" і стіну «Малої Орлинка» та ущелину біля неї з прадавнім гротом). Також під час екскурсії буде короткий привал. Вартість екскурсії складає: для дорослих 150 грн, для школярів та студентів 80 грн. Учасникам бойових дій – безкоштовно. (Додаток Г)

Благодійна екскурсія історичним центром Кривого Рогу від «КривбасТуру» проводиться відомим криворізьким істориком, археологом та краєзнавцем Олександром Мельником. (Додаток Д) На відвідувачів цієї екскурсії чекає:

- Відвідування культурно-історичних пам'яток міста;
- Цікава, маловідома інформація;
- Незабутні враження;
- Яскраві емоції.

Що стосується екскурсії **«Карачуни. Легенди та історія»** від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» (Додаток Е) то тут туристи зможуть відвідати та дізнатися про:

- Легенди походження назви Карачуни;
- Де знаходилось селище Карачунівка;
- Коли були забудовані сучасні мікрорайони;
- Прогуляються вуличками та дізнаються історію походження назв;
- Звичайно ж відвідають затоплений гранітний кар'єр.

Вартість екскурсії складає - 140 грн дорослий, 100 діти до 12 років, діти до 6 років безкоштовно

Щодо екскурсії **«Гданцівка. Подорож в минуле»** від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» то тут людей запрошують помандрувати історичними періодами селища Гданцівка: від зародження розквіту та до сьогодення. Під час екскурсії відвідають парки та тихі атмосферні вулиці селища (Додаток Є). Туристи дізнаються:

- про початок розвитку селища Гданцівка;
- про заснування Гданцівського чавуноливарного заводу;
- про європейську культуру у робітничому селищі на початку ХХ ст;
- про період активної забудови сучасного селища;
- про будинки «імперських» часів, що збереглися до сьогодні.

На Благодійній екскурсії **«Парки в місті»** від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» всі бажаючі дізнаються про Олександра Поля, Станіслава Конткевича, Мартіна Шимановського, Нінель Мухачову, Мершавцева та багато інших непересічних особистостей. Відвідають три парки та долучаться до збору для добровольців ЗСУ. (Додаток Ж)

Екскурсія "Вулицями міста...до трампарку" від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» це новий та цікавий пішохідний маршрут. Організатори зазначають що на маршруті побачать балку Червона (південна) - роз'їзд «Червона», дізнаються про будівництво містоутворюючого підприємства, і побачать градирні. Туристи дізнаються про архітектурні форми різних часів, про навчальні заклади, скульптури та парки, ну і звичайно про те, коли ж з'явилися

трамваї у Кривому Розі і все що з ними пов'язано. Вартість 120 грн дорослий, 80 грн дитячий (до 12 років), діти до 6 років - безкоштовно. (Додаток И)

Виходячи з аналізу можна зазначити що історичних екскурсій у Кривому Розі не багато через відносно молодий вік міста, та зникнення історичних місць через війни та недбалість зі сторони влади тоді і зараз. Але ці екскурсії є, є місця де їх можна проводити і проводять місцеві туристичні компанії, й найголовніше – ці екскурсії цікаві та доступні кожному.

Екскурсія «Вулицями міста...до 44-го кварталу» від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» (Додаток К) буде проводитися в місті, та завдяки неї мешканці міста та гості зможуть дізнатися:

- як змінювалися назви вулиць та парків;
- коли започатковано будівництво кварталу;
- що незвичного зберіглося в архітектурі ринку;
- прізвище скульптора, який залишив "свій слід" на ПК "Центральний" та багато іншого.

А гарним продовженням екскурсії буде лекція про шедеври образотворчого мистецтва з демонстрацією на екрані та музичними ілюстраціями. Вартість екскурсії з концертом: 300 грн.

Вже так багато було сказано про наше місто та його промисловість, але звісно ці поняття нероздільні, тому пройти повз цього швидко не вийде, і уникнути повторень тут є неможливим. Помітним аспектом Кривого Рогу є його промисловий ландшафт. Тому промислові екскурсії є ще одним, найпопулярнішим та найпривабливішим варіантом для туристів. Вони включають в себе відвідування металургійних заводів, шахт або інших промислових підприємств, де люди можуть побачити процес виробництва та відчутти дух трудової історії міста.

Є низка екскурсій з промисловою та індустріальною тематикою які були проведені в останні часи в Кривому Розі, наприклад:

- Геологічна екскурсія до професійного дня геологів «Кам'яними морями Кривбасу» [5];
- «Індустріальний туризм: Світ, Україна, Кривий Ріг» лекція з плетінням маскувальних сіток» [13];

- Екскурсія "По Катерининській залізниці" від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» [8];
- Екскурсія «Петровський відвал» від Володимира Огура [23];
- «Подорож на іншу планету» від «Україна Інкогніта» [24].

Громадська організація «КривбасТур», яка вже згадувалася вище, на геологічній екскурсії до дня геологів під **назвою «Кам'яними морями Кривбасу»** пропонує подорож за маршрутом, який йде Петрівським відвалом та новим багатокольоровим відвалом Глеюватського кар'єру. Екскурсія організована зав. кафедрою туризму та економіки, практикуючим гідом - Володимиром Казаковим. Запрошеним гідом виступає професійний геолог, кандидат геолого-мінералогічних наук Ольга Калініченко. Вона з 1995 року працювала на кафедрі фізичної географії та геології КДПУ і до останнього часу викладала курс «Геологія» для студентів. (Додаток Л)

На цій екскурсії є можливим побачити наше місто з 40-метрової висоти, історичну спадщину старих шахт, відвали та Глеюватський кар'єр Центрального ГЗК.

Учасники екскурсії почують все про геологічну науку, гірські породи і мінерали Кривбасу, геологічну будову краю. Також усі бажаючі можуть відбити собі гарний камінь, попрактикувавшись з геологічним молотком. Також, Ольга Калініченко продемонструє техніку роботи з гірським компасом. Кожен екскурсант може зібрати власну колекцію каменів. Екскурсія є благодійною, тому безкоштовною, але кожен бажаючий може підтримати збір коштів на армійські потреби солдат.

«Індустріальний туризм: Світ, Україна, Кривий Ріг» лекція з плетінням маскувальних сіток» теж є волонтерським заходом, але не екскурсією а лекцією. Темою лекції, як зрозуміло з її назви, є індустріальний туризм, і його стан у Кривому Розі, в Україні та у світі. Спікером виступає Володимир Казаков, найкращий гід України 2021 року, завідуючий кафедри туризму і економіки Криворізького державного педагогічного університету, голова Громадської організації "Туристичний центр "Кривбастур". Лектор розгляне засади організації індустріального туризму, ресурсної бази індустріального туризму та географії поширення індустріального туризму в

Світі та Україні. Всі бажаючі зможуть дізнатися про об'єкти індустріальної спадщини та діючої індустрії для цілей індустріального туризму, екскурсійні маршрути та тури промислової тематики Кривим Рогом та Україною (Додаток М).

Наступна промислова екскурсія від, вже багато разів згаданого Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» має назву - **"По Катерининській залізниці"**, де всі учасники дізнаються:

- Історію побудови Катерининської залізниці, яка сильно вплинула на подальший розвиток міста Кривий Ріг;
- Скільки років архітектурному ансамблю вокзальної площі та хто її створили;
- Історія виникнення назви "Довгинцево". Будуть факти та міфи.

Туристи відвідають Музей залізничної слави Криворізького регіону, де побачать:

- побачать унікальну експозицію паровозів і електровозів у зменшеному форматі;
- документи, квитки, альбоми, прилади, форму і багато чого іншого що є давніми артефактами розвитку залізниці;
- Почують історії цілих династій залізничників, та біографії відомих криворіжців.

Далі по маршруту люди йдуть до

- Картинної галереї яка є неймовірний приклад ревіталізації і перетворення промислового об'єкта у сучасний творчий простір;
- Сучасної картинної галереї Art Craft Oil, яка є однією з найбільших приватних картинних галерей в Україні розташована в історичній будівлі, якій більше 100 років. 1000 картин з усіх куточків нашої держави. Різні техніки, жанри, часи.

Після екскурсії по галереї, на людей чекає майстер - клас під керівництвом художника. Майстер - клас у техніці Флюїд арт – це абстрактний живопис, який дозволяє навіть початківцям створювати чудові та неповторні картини, використовуючи для цього рідку акрилову фарбу. Після цього йде кафе

картинної галереї, яке пригощає кожного екскурсанта чаєм та круасаном, який випікається за справжнім французьким рецептом (Додаток Н).

На екскурсії **«Петровський відвал» від Володимира Огура** учасники події зможуть дізнатися про цей найвідоміший криворізький відвал, про поміщика Лева Шмакова, і про Саїда Абдулла-хана та його родину. Також Володимир покаже учасникам проекту місто з оглядового майданчика на Петровському відвалі, звідки видно майже все місто (Додаток П).

Що стосується індустріальної екскурсії **«Подорож на іншу планету» від «Україна Інкогніта»** то там є можливість дізнатися взагалі про штольні, місцеві кар'єри, відвали, печери, антропогенні озера та екскаватори, заввишки з багатоповерхівку; геологічний скансен та відвідати музеї діючих підприємств; 95-й квартал та легендарний кар'єр ПГЗК глибиною в 400 метрів. Цей тур передбачає багато активностей, зокрема :

- пам'ятник козаку Рогу – символу міста;
- найбільший у Європі квітковий годинник;
- відвідування 3D-відеогалереї історико-краєзнавчого музею;
- залізорудний кар'єр та музей Південний гірничо-збагачувальний комбінат;
- екскурсія до геологічного скансену та музею підприємства ПАТ Південний ГЗК;
- Екскурсія «Вулицями старого міста»;
- Музей та екскурсія до ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» - найбільший у Європі металургійний комбінат;
- сходження на Бурщицький відвал. Огляд нічної панорами промислового міста;
- давній залізний Кочубеївський рудник;
- екскурсія до підземель Кривбасу – штольні, підземні штучні печери, локація зйомок українського фільму «Червоний»;
- музей гірничої техніки який є під відкритим небом;
- район шахти «Гвардійська»;
- відвідання криворізької зони відчуження (гігантські провалля) шахти «Гвардійська». Збір колекції криворізьких мінералів і гірських порід;

- відвідування «криворізького ГУЛАГу-концтабору»;
- станція швидкісного трамваю «Електрозаводська»: катання підземною і надземною частинами криворізького метро – метротрамом до станції швидкісного трамваю «Будинок Рад».

Як видно з переліку об'єктів, цей тур є дуже об'ємний, якщо не найбільш об'ємним який тільки можливий у Кривому Розі, але й ціна відповідаюча – 2100 грн, система знижок відсутня (Додаток Р).

Звичайно, природа також відіграє важливу роль у привабливості місця. Природні екскурсії в Кривому Розі включають в себе відвідування парків, озер, річок або лісів, де туристи можуть насолоджуватися прекрасними пейзажами та відпочивати в природному середовищі. Так, Кривий Ріг знає досить багато екскурсій які були проведені по місцям не історичної важливості, не промислового інтересу, а по місцям природньої краси нашого краю – Криворіжжя. Деякі з таких екскурсій є, наприклад:

- Велоекскурсія «Марсіанські пейзажі» від магазину велообладнання Velikan та організації Ukrainian Bike Family [7];
- Екскурсія «Скелі МОДРу. Легенди та історія» від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» [28];
- Екскурсія «Веселі Терни, історія та сучасність» від туристичного центру «Командор» [22].

Індустріально-промислова велоекскурсія "Марсіанські пейзажі" проводиться у супроводі професійного екскурсовода. На цій події людям доведеться зазирнути в таємні куточки Кривого Рогу, відкрити таємниці старовинних рудників і промислових об'єктів, оцінити всю красу і фантастичність промислових пейзажів, проїхатися по закритим територіям, побувати в місцях при вигляді яких в грудях спирає подих, а серце проситься назовні. Організатори обіцяють туристам масу вражень, відмінних історій і незабутніх фотографій. Довжина маршруту 25 км (для новачків) темп 15 км/годину з зупинками. Екскурсія благодійна, але як вже зрозуміло, на ній також збираються гроші для потреб фронту, донат - 200 грн або більше (Додаток С).

Під час екскурсії «Скелі МОДРу. Легенди та історія» від Туристичного клубу «Невгамовні гідеси» можна дізнатися багато цікавого про:

- Тарапаківські скелі, чому таку назву має «Тарапак»;
- старі рудники Тарапаківського і Кандибінського пластів кінця XIX – початку XX століття;
- Поява та розвиток робітничого селища МОДР;
- Житлові будівлі робітничого селища усіх часів, будинок контори руднику «Б.К.Д.»;
- Історія видатних героїв авіації Кривого Рогу .

Доповнюють красу старого МОДРу природні ландшафти геологічної пам'ятки природи «Скелі МОДРу». Вартість екскурсії 120 грн., діти до 6 років безкоштовно, діти до 12 років - 80 грн (Додаток Т).

Екскурсія «Веселі Терни, історія та сучасність» від туристичного центру «Командор», проходить, як зрозуміло з назви, в парку на півночі міста - "Веселі Терни". Всі бажаючі дізнаються про історію створення парку, історію маєтку Харіна, місцеві легенди, про розвиток парку та занепад. Також ознайомляться з найстарішими дубами на Криворіжжі, навчаться оцінювати їх життєвий стан. Протягом усього маршруту буде можливість милуватись первоцвітами та слухати весняні співи пташок (Додаток У).

Загалом, екскурсії в Кривому Розі пропонують багатогранний погляд на це місто з його багатою історією, промисловими можливостями та природними пейзажами. Вони дозволяють туристам зануритися в унікальний світ цього місця та відкрити його багатство та різноманіття. Аналізуючи екскурсійну діяльність у місті Кривий Ріг, можна зазначити наявність значної кількості історичних та промислових екскурсій, які часто перетинаються та привертають увагу людей. Це свідчить про інтерес громадськості до вивчення минулого а також культурної спадщини міста. Попит на природні екскурсії також виявляється значним, зокрема серед місцевих мешканців та не тільки. Це свідчить про важливість збереження та дослідження природних багатств міста, а також про популярність екотуризму серед широкого загалу. Еко-тури Кривого Рогу дозволяють туристам ознайомитися з унікальними природними ландшафтами регіону. Під час еко-турів туристи отримують унікальну можливість дізнатися більше про екологічні проблеми регіону та способи їх вирішення. Гіди розповідають про екологічні ініціативи, заходи зі збереження природних ресурсів та важливість

охорони довкілля. Це сприяє підвищенню екологічної свідомості серед туристів та формуванню відповідального ставлення до природи. Розвиток еко-туризму сприяє підтримці місцевої економіки, оскільки залучає туристів, які витрачають кошти на проживання, харчування, сувеніри та інші послуги. Це створює нові робочі місця та сприяє розвитку малого бізнесу в регіоні.

Отже, стан екскурсійної справи у Кривому Розі зараз не найкращий через політичні події та ситуацію в країні, але завдяки сміливим, завзятим професіоналам, які живуть своєю справою ця сфера ще жива та не дивлячись на все, намагається розвиватись. Також враховуючи історичну та природну цінність, яку має місто Кривий Ріг, а також активний інтерес громадськості до пізнання своєї рідної місцевості, є можливим зробити висновок про необхідність подальшого розвитку екскурсійного напрямку для збагачення культурного та туристичного потенціалу міста.

1.3. Аналіз туристичних агенств міста Кривого Рогу

Кривий Ріг, розташований у серці України, є не лише промисловим гігантом, а й цікавим туристичним напрямком. В останні роки туристичний сектор міста розвивається завдяки зусиллям численних туристичних агенцій, які пропонують різноманітні послуги для місцевих мешканців та гостей міста. Аналіз туристичних агенцій Кривого Рогу дозволяє зрозуміти, як ці компанії функціонують, які послуги вони надають і як сприяють розвитку місцевого туризму.

Туристичний ринок Кривого Рогу є досить динамічним і різноманітним. Тут працює кілька десятків туристичних агенцій, що пропонують широкий спектр послуг – від організації екскурсій містом до міжнародних турів. Серед найбільш відомих агенств можна назвати "КривбасТур", "TezTour" та "Anex Tour". Кожна з цих агенцій має свою спеціалізацію і стратегію розвитку, що дозволяє задовольнити різні потреби клієнтів.

Багато туристичних агенцій пропонують екскурсії містом, які включають відвідування основних визначних місць Кривого Рогу. Це можуть бути історичні екскурсії, промислові тури або природні маршрути. Наприклад, "КривбасТур" спеціалізується на екскурсіях до гірничо-металургійних комплексів, що дозволяє туристам побачити процес видобутку і переробки металів.

Агенції також організують відпочинок на природі, включаючи походи, сплави на байдарках та кемпінг. Такі послуги популярні серед молоді та сімей, які прагнуть активного відпочинку. "Anex Tour" пропонує спеціалізовані тури до природних об'єктів, таких як скельний каньйон річки Інгулець та інші мальовничі місця.

Крім місцевих екскурсій, багато агенцій пропонують організацію міжнародних та внутрішніх турів. Це можуть бути пляжні відпочинки, культурні тури або бізнес-подорожі. "TezTour" відома своєю широкою мережею партнерів за кордоном, що дозволяє організувати тури до різних країн Європи, Азії та Америки.

Туристичні агенції Кривого Рогу активно використовують сучасні методи маркетингу для просування своїх послуг. Це включає використання соціальних

мереж, розробку привабливих веб-сайтів та участь у туристичних виставках і форумах. Багато агенцій інвестують у SEO та контекстну рекламу, що дозволяє їм залучати більше клієнтів через інтернет.

Попри розвиток туристичного сектора, агенції стикаються з низкою проблем. Це, зокрема, ситуація в країні, конкуренція на ринку, недостатнє фінансування та обмеженість туристичної інфраструктури. Також впливають глобальні проблеми, які значно знижують попит на туристичні послуги. Агенції змушені адаптуватися до нових умов, розробляючи безпечні тури та впроваджуючи нові формати відпочинку.

Незважаючи на виклики, туристичні агенції Кривого Рогу мають великий потенціал для розвитку. Зростання внутрішнього туризму, збільшення інтересу до промислових екскурсій та розвиток екологічного туризму створюють нові можливості для бізнесу. Інвестиції в інфраструктуру та підвищення якості послуг допоможуть залучити більше туристів і зміцнити позиції міста на туристичній мапі України.

Туристичні агенції Кривого Рогу відіграють важливу роль у розвитку місцевого туризму. Вони пропонують різноманітні послуги, що задовольняють потреби як місцевих мешканців, так і гостей міста. Незважаючи на існуючі проблеми, агенції демонструють гнучкість і інноваційний підхід, що дозволяє їм адаптуватися до змін на ринку. Подальший розвиток туризму в Кривому Розі залежить від спільних зусиль бізнесу, влади та громади, спрямованих на створення сприятливих умов для туристів.

Кривий ріг – це місто місцевого значення та найбільше місце України яке не є обласним центром. Це місто приносить відносно багато грошей в державу, але це все завдяки розвиненій промисловості а не туризму. Якщо дивитися на ситуацію об'єктивно то стає зрозуміло що туризм не є важливим видом діяльності для міста, так як промисловість чи виробництво. Відсутність туризму Кривий Ріг містяни майже не помітять, а от відсутність заводів, шахт, виробництв помітять всі, і рівень життя впаде суттєво, велика частина працеспроможного населення втратить прибутки, в цілому наслідки такого апокаліптичного сценарію будуть жахливими.

Не зважаючи на все вищезазначене не треба недооцінювати туристичну сферу у Кривому Розі. Відносно інших подібних промислових міст України у Кривому Розі є що подивитись туристу. Кожен день у різних куточках міста проводиться не одна екскурсія з різної тематикою (докази цього наведені у попередньому розділі).

Аналізуючи туристичні агенства цього міста можемо побачити що майже всі великі туристичні компанії України тут представлені, а конкретно:

- «TUI Group»;
- «JoinUP!»;
- «Coral Travel»;
- «Поїхали з нами!»;
- «Tez Tour».

Також у місті наявні турагенства та туристичні клуби місцевого та регіонального значення, такі як:

- Krasin Tour;
- Rاسpartu;
- «КривбасТур»;
- «Туристичний клуб Невгамовні гідеси»;
- Екскурсійний клуб «Криворізький меридіан»;
- Туристичний центр «КОМАНДОР».

Одні компанії мають офіс а інші працюють повністю у режимі онлайн, що не заважає цим компаніям бути прибутковими. Деякі з цих місцевих турагенств та туристичних клубів вже з'являлися в аналізі у попередніх розділах.

Почнемо з турагенства TUI Group, раніше відомий як TUI AG, є одним з найбільших туроператорів у світі та відомою туристичною компанією. Основні напрямки діяльності TUI включають туроператорську діяльність, готельний бізнес, авіап перевезення та круїзний бізнес. TUI має широку міжнародну присутність, що охоплює Європу, Північну Америку та ряд інших ринків. Це дозволяє їм пропонувати різноманітні туристичні послуги та продукти у різних країнах. TUI володіє як туроператорським бізнесом, так і готельними активами. Ця інтегрована модель дозволяє їм контролювати якість послуг та оптимізувати витрати.

Крім готелів та туроператорської діяльності, TUI також має власні авіакомпанії та круїзні лінії. Це дозволяє компанії пропонувати пакетні тури з авіа та морськими перевезеннями, що робить їх привабливими для широкого кола клієнтів. TUI активно впроваджує цифрові технології у свою діяльність, включаючи онлайн-бронювання, мобільні додатки та персоналізовані послуги для клієнтів. Це допомагає їм покращувати користувацький досвід та ефективність операцій.

Це турагенство зосереджує увагу на впровадженні сталого розвитку у свою діяльність, зокрема, зменшенні впливу на довкілля та сприянні місцевому співтовариству у призначених місцях відпочинку. У цілому, TUI є ключовим гравцем у світі туризму, який поєднує в собі широкий спектр послуг та стратегічний підхід до розвитку бізнесу. Однак, як і в усіх сферах, є ризики, такі як зміни в економічних умовах, конкуренція та зміни в уподобаннях споживачів, які вони повинні управляти для забезпечення стійкого розвитку.

Конкретно у Кривому Розі це турагенство має 4 офіси куди можуть прийти всі бажаючі та купити турпакет та інші запропоновані послуги. Ці офіси знаходяться за адресами:

- Вул.Олександра Поля, 18;
- Вул. Свято-Миколаївська, 62;
- Пр.Гагаріна 4Б, (БЦ «Башта»);
- Пр.Гагаріна, 53.

Як бачимо з географії всі ці точки турагенства знаходять в центрі міста, що підкреслює його статус. [1]

Наступне турагенство це Join UP! — великий український туроператор з центральним офісом у Києві по вулиці Харківське шосе 201/203–2А. Компанія заснована в 2001 році Олександром Альбою. 2010 року компанія отримала статус туроператора. Компанія зазнала успіх та пізніше відкрила філії у різних містах України, як правило у найбільших, таких як - Запоріжжя, Харків, Одеса, Дніпро та Львів. В 2014 року компанія вийшла на міжнародний ринок. Офіси компанії з'явилися у Молдові та Азербайджані, й відповідно, відкрила своє представництво в Кишиневі і Баку.

Компанія з 2018 року носить почесне звання – найбільший туроператор України та станом на 2018 рік займала 30 % ринку виїзного туризму держави. Послугами компанії 2018 року скористалося 902,6 тис. осіб, з яких 878,4 тис. — громадяни України, які подорожують за кордон, що є найвищим показником серед українських туроператорів. У 2019 послугами туроператора Join UP! скористалися вже 1,01 млн туристів, що на 11% більше, ніж у 2018 році. У п'ятірку найпопулярніших напрямків у 2019 році увійшли Єгипет, Туреччина, Іспанія, ОАЕ і Кіпр. Туристична компанія Join UP! за три сезони вклала в розвиток внутрішнього туризму в Україні 60 мільйонів гривень. [2]

Конкретно у Кривому Розі компанія має 2 офіси –

- Вул. Рокосовського, 5;
- Пр. Металургів, 33.

Географія розміщення вже зрозуміла – центр міста це завжди вигідно для турагенції.

Наступне турагенство це Coral Travel, яке є одним з провідних турагентств в Україні, воно пропонує широкий вибір туристичних послуг, включаючи пакетні тури, авіаквитки, готелі, екскурсії та інші послуги.

Coral Travel пропонує різноманітні туристичні пакети для різних цільових груп, включаючи сімейні відпочинки, екскурсійні тури, молодіжні подорожі та інші. Вони також спеціалізуються на турах до різних країн світу. Coral Travel пропонує конкурентоспроможні ціни на свої послуги. Coral Travel розпочав свою діяльність в Україні у 2008 році а вже за 16 років роботи став одним з лідерів туристичної галузі та здобув прихильність та визнання споживачів. Це турагенство пропонує українцям курорти та готелі у 29 країнах світу, найбільш популярними серед яких є Туреччина, Єгипет, Греція та Іспанія.

З 2013 року з'явилися нові види відпочинку які пропонує компанія, це лікування, оздоровлення, подорожі у гори, відпочинок на морі, гірськолижні тури, активний туризм та екскурсійні поїздки всією сім'єю. Туристів Coral Travel у Туреччині, Єгипті, Греції, Іспанії, ОАЕ, Таїланді та В'єтнамі обслуговує приймаюча компанія Odeon Tours. Coral Travel має власні роздрібні мережі, такі як «Турагентство Coral Travel» і «Турагентство Coral Elite Service», на сайті компанії зазначено, що ці офіси працюють за єдиними стандартами.

В компанії пропнують унікальний продукт на українському ринку - концепція сімейного відпочинку Sun Family Club і концепція преміум відпочинку Coral Elite Service. Компанія працює за найвищими міжнародними стандартами, та, звісно, впроваджує інноваційні технології, без них в наші часи нікуди.

Що стосується стану роботи цього турагенства у Кривому Розі то в місті знаходиться 3 офіси-представництва за наступними адресами :

- Вул. Соборна, 4;
- Пр. Гагаріна, 36;
- Вул. Поштова, 35/6.

Як можна помітити, окрім офісу в діловому центрі міста, є два офіси в різних частинах міста. [26]

Наступне турагенство це компанія "Поїхали з нами!" відоме своєю репутацією в Україні як надійний організатор подорожей. Турагенство пропонує широкий спектр туристичних послуг, включаючи пакетні тури, готельні резервації, трансфери та інші додаткові послуги, такі як страхування подорожей та екскурсії. Компанія «Поїхали з нами» створена у 2004 році.

Передумовою цьому стала поява сайту «www.turne.com.ua» і програми «IntellyTracker», що пізніше була перейменована в «Cognesia». Цей портал дав можливість туристичним агентствам розміщувати рекламу і отримувати замовлення, але засновники зіткнулися з тим, що туристичний бізнес ще не був готовий до роботи в інтернеті. Відповідно, вихід з цієї ситуації був один — створення власної мережі.

Першим у 2004 році відкрився офіс у центрі Києва. З того моменту почався активний розвиток мережі. Компанія від часу заснування співпрацювала с такими туроператорами, як «Karya Tour», «Tez Tour», «Pegas», «Anex Tour» та інші. У 2015 році центральний офіс «Поїхали з нами» з'явився в Казахстані. Основні туристичні напрямки компанії — Туреччина і Єгипет. В різний час тури в ці країни займали від 40 до 80 % загального об'єму перевезень. «Поїхали з нами» починає активно розвивати напрямок «працевлаштування за кордоном», також планується розвиток окремої мережі у цьому напрямку.

В Кривому Розі турагенство представлено аж 7 офісами, за адресами :

- Вул. Володимира Великого, 14А;
- Пр. Гагаріна, 4 (ТЦ «Плаза»);
- Пр. Миру, 1А;
- Вул. Віталія Матусевича, 31;
- Вул. Соборності, 32;
- Пр. Поштовий, 39;
- Пр. Миру, 31.

Як бачимо, це турагенство набагато ширше представлено у нашому місті, що вказує на їхній успіх та великі прибутки тут. [25]

Далі проаналізуємо діяльність TEZ TOUR. Ця компанія є міжнародним туристичним оператором, який з 1994 року організовує подорожі для туристів з України та інших країн. TEZ TOUR пропонує широкий спектр туристичних маршрутів, починаючи, включаючи Австрію, Андорру, Болгарію, Угорщину, Грецію, Грузію, Домінікану, Індонезію, Єгипет, Іспанію, Італію, Китай, Кіпр, Кубу, Латвію, Литву, Маврикій, Мальдіви, Мексику, ОАЕ, Португалію, Сейшели, Таїланд, Туреччину, Францію, Чехію, Шрі-Ланку.

Співпраця TEZ TOUR з більш ніж 20 міжнародними та національними компаніями з відправки та прийому туристів дозволяє їм надавати туристам з України, Болгарії, Румунії, Латвії, Литви, Естонії, Молдови та Казахстану найвищий рівень послуг.

У Кривому Розі цей турагент має 2 офіси за адресами:

- Мкрн. 5 Зарічний, 9;
- Пр. Металургів, 38.

Турагенство TEZ TOUR є успішним та користується популярністю, і що найважливіше, містяни довіряють цій компанії, ця довіра виникла завдяки високому сервісу та підходу до роботи зі сторони підприємства. [27]

Далі, перейдемо до аналізу та опису регіональних та місцевих турагентів та туристичних клубів. Треба зазначити, що місцевих турагентів майже немає, але існують декілька важливих туристичних клубів, які надають екскурсійні послуги у місті і околицях, без них аналіз туристичної діяльності у місті Кривий Ріг був би неповний.

«Красін Тур» це місцеве турагенство, відоме на все місто, та яке пропонує тури до різних країн світу, наприклад Грузія, Польща, Чехія, Німеччина, Австрія, Єгипет, Франція, Угорщина та інші. Також пропонуються тури у відомі українські курорти – Шаян, Трускавець, Буковель та інші. У місті знаходиться один офіс цієї компанії за адресою :

- Вул. Соборності, 45, офіс 2 [6].

Далі потрібно проаналізувати ще одне місцеве турагенство під назвою «Paspartu». Це підприємство пропонує сучасні методи, які дозволяють відкривати унікальні, різноманітні та неповторні культури. Найважливіше, що вони пропонують, це можливість провести незабутні відпустки в різних країнах. Всі послуги «Паспарту» відрізняються низькою ціною та високою якістю. Менеджери цієї туристичної агенції допоможуть вибрати тур до країн, таких як Шрі-Ланка, Таїланд, Індонезія та багато інших. Вони також чудово зможуть допомогти з вибором туру до Туреччини чи Єгипту, замовити тур до Греції, Криту або Кіпру.

У нашому місті є один офіс турагенції «Паспарту», яке знаходиться в центрі міста за адресою:

- Вул. Матусевича, 8 [21].

У Кривому Розі також є туристична організація яка займається в особливості індустріальним туризмом, це, вже багато разів згадана, громадська організація «КривбасТур». Цей туристичний центр створений для того, щоб запропонувати відвідувачам унікальну красу та розкіш рідного міста та України. Тут є корпоративні, шкільні, групові та індивідуальні тури. Ця компанія продумує кожну з подорожей, щоб вона була цікавою, наповнена враженнями та позитивними емоціями. Також, компанія намагається включати в ці подорожі тематичні майстер-класи, інноваційні екскурсії та маловідомі, але вражаючі маршрути. Крім того, професійні гіді тут проведуть туристів по великим містам і маленьким місцинам нашої країни. [29]

Компанія функціонує онлайн та активно веде свої соц. мережі. Раніше планувалося відкриття офісу цієї організації, але через кризу в туристичній сфері ці плани залишилися планами, але хочеться вірити в те що колись в нашому місті обов'язково з'явиться гарний та комфортний офіс компанії «КривбасТур».

У Кривому Розі відносно нещодавно був відкритий туристичну компанію під назвою «Туристичний_кЛЮб_Невгамовні_гідеси». Це є об'єднання двох людей, які відкрили свою компанію в минулому році та вже зайняли серйозну та міцну позицію серед місцевих туристичних компаній у Кривому Розі. З аналізу який знаходиться у попередньому розділі видно, що більшість нових екскурсій які проводяться станом на 01.04.2024 – це екскурсії саме цього клубу. Це звісно показує плідну роботу організаторів, які багато працюють та постійно складають та вигадують нові маршрути містом.

За їхніми екскурсіями видно що в них є екскурсії майже для кожного району та куточка міста, що є показовим, адже багато туристичних підприємств не мають екскурсій містом в районах, які не є центральними. Часто обмежуються Соц.містом, Центром (пр. Поштовий, вул. Свято-Миколаївська та околиці), та звісно природними ландшафтами. На цьому Кривий Ріг, для більшості туристичних компаній, закінчується. «Туристичний клуб Невгамовні гідеси» доводить зворотнє, і на власному прикладі показує що у Кривому Розі є що подивитися в усіх куточках міста. Цей факт, часто дивує навіть жителів Кривого Рогу які живуть тут все життя. Суспільна думка криворіжців така – «В центрі є цікаві об'єкти, але далі немає нічого цікавого». Цей клуб знищує цю думку, та показує, що навіть з, на перший погляд, нудного, сірого та депресивного району можна зробити цікавий туристичний маршрут який буде користуватися популярністю.

Як і у «КривбасТурі», у цьому клубі немає офісу, все ведеться онлайн. Компанія зовсім молода, тому може колись у нас в місті з'явиться офіс цієї перспективної туристичної компанії.

Наступна компанія це "Криворізький меридіан" - це туристична агенція, яка працює в місті Кривий Ріг. Вона пропонує досить широкий спектр послуг. Компанія організує відпочинок в Україні та за кордоном для всіх бажаючих. Також надаються послуги та допомога у бронюванні готелів, квитків на транспорт, екскурсійні тури. Є можливим надання консультацій з візової підтримки та туристичного страхування. Треба зазначити що туристична компанія "Криворізький меридіан" співпрацює з надійними партнерами та

гарантує якісне обслуговування своїх клієнтів. Офісу у місті не має, що не заважає компанії працювати у місті та мати прибутки. [20]

Туристичний центр «КОМАНДОР» це унікальний туристичний центр Кривого Рога, який не тільки надає туристичні послуги у вигляді різноманітних екскурсій та подорожей по всій Україні та за кордоном а і спеціалізується на продажу та прокаті туристичного обладнання. Також іноді компанія організовує навіть наукові екскурсії і проводить тренінги та майстер-класи. Компанія має велику історію й також має свій офіс та магазин у центрі міста за адресою:

- Пр. Гагаріна, 62 [16]

Аналізуючи турагенства Кривого Рогу, можна зробити наступні висновки. Ринок туризму у Кривому Розі має свої особливості, адже це промислове місто зі значним обсягом робочої діяльності. Тому турагенства тут часто мають екскурсії та тури промислової тематики. Також часто можна зустріти історичні та культурні екскурсії. Наявність різноманітних турагентств свідчить про попит туризму серед мешканців міста. Через важкі часи та стереотипну нетуристичність міста агентства постійно вдосконалюють свої послуги та стратегії маркетингу задля того щоб залучити до себе більше туристів та бажаючих дізнатися про своє місто більше.

Аналізуючи ринок туризму у Кривому Розі, слід враховувати не лише попит на місцеві туристичні послуги, а й тенденції у світовому туристичному ринку, оскільки багато мешканців міста також можуть бути зацікавлені у відпочинку за кордоном або в інших місцях України. Місцеві турагенства також часто організують виїзні тури, які користуються попитом навіть більшим ніж екскурсії по місту.

Розвиток цифрових технологій і онлайн-бронювання не проходить повз турагенства та туристичні компанії міста. Більшість туристичних підприємства вже освоїли та активно впроваджують цифрові технології у туристичній діяльності. Показовим є те що багато туристичних компаній міста працюють повністю онлайн, і не мають з цим ніяких проблем. Ці інновації не лише підвищують ефективність роботи турагенцій, але й значно покращують досвід туристів, роблячи процес планування подорожей більш зручним і доступним.

Однією з головних переваг впровадження цифрових технологій у роботу турагенцій є зручність для клієнтів. Онлайн-бронювання дозволяє туристам самостійно обирати та бронювати тури, готелі, квитки на транспорт у будь-який час доби, не виходячи з дому. Це значно економить час та спрощує процес планування подорожі. Крім того, туристи можуть порівнювати різні пропозиції, читати відгуки інших мандрівників і приймати обґрунтовані рішення. Цифрові технології надають туристам доступ до величезної кількості інформації про різні напрямки, визначні місця, культурні події та багато іншого. Онлайн-платформи турагенцій Кривого Рогу надають детальну інформацію про тури, маршрути, умови проживання та харчування, що дозволяє туристам ретельно планувати свої подорожі та уникати неприємних сюрпризів.

Впровадження цифрових технологій дозволяє турагенціям Кривого Рогу оптимізувати свою роботу, зменшуючи час та зусилля, витрачені на обробку бронювань та взаємодію з клієнтами. Автоматизація процесів бронювання, оплати та обробки даних дозволяє зменшити кількість помилок і підвищити ефективність роботи. Завдяки онлайн-присутності, турагенції можуть залучати клієнтів не лише з Кривого Рогу, але й з інших міст та країн. Веб-сайти та мобільні додатки дозволяють турагенціям представляти свої послуги широкій аудиторії, що значно розширює клієнтську базу та збільшує доходи.

Розвиток цифрових технологій також приносить нові виклики, такі як підвищення конкуренції. Турагенції Кривого Рогу повинні постійно вдосконалювати свої онлайн-платформи, пропонувати привабливі ціни та високоякісні послуги, щоб залишатися конкурентоспроможними на ринку. Впровадження та підтримка цифрових технологій вимагає значних інвестицій. Турагенції повинні вкладати кошти у розвиток ІТ-інфраструктури, навчання персоналу та маркетингові стратегії для просування своїх онлайн-платформ. Це потребує стратегічного підходу та довгострокового планування.

Розвиток цифрових технологій і онлайн-бронювання в турагенціях Кривого Рогу є важливим кроком у напрямку модернізації туристичної галузі. Ці інновації забезпечують зручність та доступність туристичних послуг для клієнтів, оптимізують роботу турагенцій та сприяють їхньому економічному зростанню. Водночас, турагенції стикаються з новими викликами, такими як

підвищення конкуренції та необхідність інвестування в технології. Однак, правильний підхід до впровадження цифрових рішень може забезпечити сталий розвиток та успіх у майбутньому.

Розділ 2. ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ ЕКСКУРСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА КРИВОГО РОГУ

2.1. Досвід у розробці та проведенні екскурсій містом Кривий Ріг

Кривий Ріг – одне з найбільших міст України, відоме своєю промисловою могутністю та багатою історією. Місто, засноване в XVIII столітті, є центром металургійної промисловості, що впливає на його архітектуру, культуру та економіку. Враховуючи ці особливості, розробка екскурсій містом Кривий Ріг є надзвичайно цікавою та водночас складною задачею, яка вимагає врахування багатьох аспектів, зокрема історичних, культурних, економічних та екологічних.

Розробляючи екскурсію містом, важливо зосередити увагу на його історичному минулому. Кривий Ріг був заснований як козацьке поселення і з часом перетворився на один з ключових промислових центрів України. Екскурсовод повинен акцентувати увагу на історичних пам'ятках, таких як церкви та пам'ятники, а також на старих будівлях, що збереглися з різних епох.

Історія – це невід'ємна частина будь-якого міста, вона є фундаментом його культурної ідентичності та привабливості для туристів. Кривий Ріг, з його багатою історією та численними історичними пам'ятками, є ідеальним місцем для розробки екскурсій, де важливу роль відіграють гіді. Висвітлення історії гідом не лише збагачує туристичний досвід, але й сприяє глибшому розумінню культурного та історичного контексту міста.

Гіді, які добре знаються на історії міста, є носіями цінної інформації, яку вони передають туристам. Вони допомагають зберегти та поширити знання про історичні події, видатних особистостей та важливі місця. Це сприяє збереженню культурної спадщини та її передачі наступним поколінням. Висвітлення історії гідом робить історичні місця більш привабливими для туристів. Розповіді про минуле міста, його розвиток і події, які мали значення для всієї країни, перетворюють екскурсії на захопливі подорожі в часі. Це підвищує інтерес до історичних пам'яток і сприяє їх збереженню.

Туристи, які відвідують місто, часто бажають дізнатися більше про його культуру та історію. Гіді, які висвітлюють історію, допомагають глибше

зрозуміти місцеву культуру, традиції та звичаї. Це збагачує туристичний досвід і робить його більш значущим. Історичні розповіді, представлені гідами, роблять екскурсії більш цікавими та інтерактивними. Вони залучають увагу туристів, викликають у них емоції та сприяють створенню незабутніх вражень. Захоплюючі історії про минуле міста можуть зробити екскурсію більш живою та динамічною.

Екскурсії, в яких гіди висвітлюють історію, сприяють розширенню кругозору туристів. Вони отримують нові знання про історичні події, соціальні та культурні аспекти життя міста. Це сприяє розвитку освіченості та культурної обізнаності. Висвітлення історії під час екскурсій сприяє вихованню поваги до історії та культурної спадщини. Туристи, дізнаючись про важливі події та особистостей, починають більше цінувати історичні місця та пам'ятки. Це сприяє формуванню свідомого ставлення до збереження історичної спадщини.

Екскурсії, в яких гіди висвітлюють історію, є більш привабливими для туристів. Вони готові платити більше за екскурсії, які надають глибокий і змістовний досвід. Це підвищує економічну привабливість туристичних продуктів і сприяє розвитку туристичної галузі. Історичні екскурсії привертають увагу туристів з різних країн, які цікавляться історією та культурою. Висвітлення історії гідом допомагає залучити більше туристів, що позитивно впливає на місцеву економіку, сприяючи розвитку малого бізнесу, готелів, ресторанів та інших сфер.

Висвітлення історії гідом у розробці екскурсій є надзвичайно важливим аспектом, який збагачує туристичний досвід, сприяє збереженню культурної спадщини, підвищує якість екскурсій і позитивно впливає на місцеву економіку. Гіди, які розповідають про історію, виконують важливу освітню функцію, розширюючи кругозір туристів і виховуючи в них повагу до історії. Таким чином, висвітлення історії гідом є не лише засобом покращення туристичних послуг, але й інструментом культурного та економічного розвитку міста.

Кривий Ріг відомий своїми гірничо-металургійними комплексами. Екскурсії на промислові підприємства, такі як ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг", надають унікальну можливість ознайомитися з процесами видобутку та обробки металів. Важливо забезпечити безпеку туристів та надати детальну

інформацію про екологічні стандарти, які дотримуються на підприємствах. Це дозволяє зрозуміти, як місто поєднує економічний розвиток з турботою про довкілля. Висвітлення промислового потенціалу міста під час екскурсій є важливим аспектом, який може значно збагачити туристичний досвід, сприяти розвитку економіки та підвищити інтерес до міста. Промислові екскурсії дають туристам можливість дізнатися більше про економічну основу міста, процеси виробництва та технічні досягнення. Це дозволяє глибше зрозуміти історію та сучасність Кривого Рогу, а також оцінити його внесок у розвиток національної економіки.

Екскурсії на промислові підприємства дозволяють туристам побачити на власні очі технологічні процеси та виробничі лінії. Це може бути особливо цікаво для тих, хто цікавиться інженерією, технологіями та промисловістю. Гіди, які мають глибокі знання про ці процеси, можуть зробити екскурсію більш інформативною та захопливою. Промислові екскурсії можуть привабити не лише туристів, але й потенційних інвесторів, які зацікавлені у розвитку бізнесу в регіоні. Показуючи сучасні промислові об'єкти та інноваційні підходи до виробництва, місто може продемонструвати свою економічну стабільність та інвестиційну привабливість.

Висвітлення промисловості під час екскурсій сприяє розвитку промислового туризму, який є перспективним напрямком для Кривого Рогу. Це може призвести до збільшення кількості туристів, розвитку інфраструктури та створення нових робочих місць. Промисловість є важливою частиною культурної ідентичності Кривого Рогу. Екскурсії, що висвітлюють цей аспект, допомагають місцевим жителям та туристам краще розуміти значення промисловості для міста та його мешканців. Це сприяє формуванню почуття гордості за своє місто та його досягнення.

Розповіді про історію промисловості міста допомагають зберегти пам'ять про трудові подвиги минулих поколінь, розвиток технологій та становлення Кривого Рогу як одного з провідних промислових центрів України. Це важливо для збереження історичної спадщини та передачі її наступним поколінням. Висвітлення промисловості гідом під час екскурсій є важливим елементом, який збагачує туристичний досвід, сприяє розвитку економіки та підтримує

культурну ідентичність міста. Промислові екскурсії дозволяють туристам глибше зрозуміти історію та сучасність Кривого Рогу, ознайомитися з технологічними процесами та оцінити внесок міста у національну економіку. Вони також сприяють розвитку промислового туризму та залученню інвесторів, що позитивно впливає на економічний розвиток регіону. Висвітлення промислового потенціалу міста під час екскурсій допомагає зберегти історичну пам'ять та формує почуття гордості за своє місто.

Окрім промислових пам'яток, Кривий Ріг може похвалитися унікальними природними об'єктами. Природа є невід'ємною частиною будь-якого міста, надаючи йому унікальність та неповторну атмосферу. Кривий Ріг, відомий своєю промисловою спадщиною, також має багаті природні ресурси та мальовничі ландшафти, які можуть стати чудовою основою для екскурсій. Висвітлення природи гідом під час екскурсій є важливим аспектом, який збагачує туристичний досвід, сприяє екологічній освіті та підвищує привабливість міста.

Гіди, які добре знаються на природі міста, можуть ознайомити туристів з унікальними природними об'єктами, такими як річки, озера, парки та заповідники. Вони можуть розповісти про історію цих місць, їхнє значення для екосистеми та важливість збереження. Це сприяє підвищенню обізнаності про природну спадщину міста та необхідність її захисту. Екскурсії, які висвітлюють природу, допомагають формувати екологічну свідомість серед туристів. Гіди можуть розповідати про екологічні проблеми, що стоять перед містом, та заходи, які вживаються для їх вирішення. Це сприяє підвищенню рівня екологічної культури та відповідальності за навколишнє середовище.

Включення природних екскурсій у туристичний маршрут міста дозволяє розширити спектр пропонованих послуг. Це робить туристичні пропозиції більш різноманітними та привабливими для різних категорій туристів, від любителів активного відпочинку до тих, хто шукає спокійного єднання з природою. Природні екскурсії можуть забезпечити туристам унікальні враження, такі як прогулянки на свіжому повітрі, спостереження за дикою природою або відвідування мальовничих місць. Гіди, які висвітлюють природу, можуть

зробити ці враження ще більш захопливими, розповідаючи цікаві факти про флору та фауну, природні явища та історію ландшафтів.

Екскурсії, які висвітлюють природу, допомагають туристам дізнатися більше про природні ресурси регіону, їхнє значення та використання. Це сприяє поглибленню знань про екологію, біологію та географію, розширюючи кругозір туристів. Гіди, які висвітлюють природу, можуть сприяти вихованню любові до природи серед туристів. Розповідаючи про красу та багатство природних ландшафтів, вони допомагають формувати повагу до навколишнього середовища та бажання його зберегти. Природні екскурсії можуть привабити нових туристів, які цікавляться еко-туризмом та активним відпочинком. Це сприяє розвитку туристичної галузі та збільшенню доходів місцевої економіки.

Висвітлення природи гідом під час екскурсій сприяє розвитку еко-туризму, який є перспективним напрямком для Кривого Рогу. Це може призвести до створення нових робочих місць, розвитку інфраструктури та залучення інвестицій.

Кривий Ріг має багату культурну спадщину, що включає театри, музеї та культурні центри. Екскурсія повинна включати відвідування Криворізького історико-краєзнавчого музею, де можна дізнатися про історію та культуру міста, а також побачити експонати, що розповідають про розвиток гірничої справи. Культурні заходи, такі як фестивалі, концерти та виставки, також є важливою складовою частиною туристичного маршруту.

Розробка екскурсійного маршруту вимагає врахування логістичних аспектів, таких як транспорт, тривалість екскурсії, доступність об'єктів для різних категорій туристів. Важливо скласти детальний план маршруту, включаючи час на відвідування кожного об'єкта, а також забезпечити комфортні умови для туристів. Наприклад, варто передбачити місця для відпочинку та харчування, а також зручні шляхи пересування.

Екскурсороводи повинні бути добре обізнаними в історії, культурі та промислових аспектах Кривого Рогу. Важливо, щоб вони мали комунікативні навички, вміння зацікавити аудиторію та здатність адаптувати інформацію під різні вікові групи та інтереси туристів. Підготовка екскурсороводів включає не

тільки вивчення теоретичного матеріалу, але й практичні тренінги, екскурсії та роботу з досвідченими колегами.

Досвід у розробці та проведенні екскурсій містом Кривий Ріг є надзвичайно цінним і цікавим. Це вимагає врахування багатьох аспектів, зокрема історичних, культурних, промислових та природних. Вдало спланована екскурсія дозволяє розкрити багатогранність міста, його унікальність та привабливість для туристів. Такий підхід сприяє розвитку туризму в регіоні, підвищенню його привабливості та економічному розвитку.

Будучи студентом я ще не встиг набратися великого досвіду у розробці та проведенні екскурсій містом Кривий Ріг. Для цього треба бути або повністю працевлаштованим у туристичну діяльність гідом-екскурсоводом або його помічником, ні тим ні тим я ще не працював, але маю такі плани та амбіції. Завдяки університетській практиці, яку я проходив в період з 05.07.2023 – 05.09.23 у туристичному клубі «Невгамовні гідеси» я зміг на два місяці відчувати себе справжнім екскурсоводом. Наша практика почалася зі знайомства та одразу ж ми перейшли до справи. В перший же день ми обійшли маршрут майбутньої екскурсії по старим вулицям міста (вул. Олександра Поля, вул. Юрія Сича, вул. Чкалова та інші), там ми навідували покинуті старі будівлі, питали у місцевих жителів про історію цих вулиць. Також керівники нашої практики навчали нас тонкощам своєї роботи, такими як уважність та винахідливість. І щоб практикувати уважність ми старалися помічати деталі у архітектурі (стиль будівель, матеріал, навіть написи на цеглинах). Винахідливість потрібна у екскурсійній справі постійно. Керівники практики на ходу вигадували можливі нові маршрути та екскурсії та перероблювали вже існуючий маршрут на більш цікавий. Це був дуже цікавий та важливий досвід для нас, як для студентів та як для майбутніх працівників у сфері туризму.

Протягом усієї практики ми відвідували різні екскурсії, аби дивитися як працюють гідди-екскурсоводи з людьми, як проходить екскурсія та як треба діяти у екстрених ситуаціях. Впродовж усієї навчальної практики ми обійшли історичний центр Кривого Рогу, навідалися до справжньої ковальні, де змогли зробити власні монети. Під час практики я допомагав розробляти благодійну екскурсію по Карачунам, що у місті Кривий Ріг. Я і мої одногрупники разом

розробляли цю екскурсію, визначили маршрут, визначилися з фінальним текстом екскурсії та поділили цей текст на всіх. Після цього ми обійшли маршрут майбутньої екскурсії два рази, паралельно проговорюючи матеріал екскурсії для практики виступу. Я зміг на один день відчувати себе справжнім екскурсоводом та провести благодійну екскурсію, зміг розказати туристам про історію одного з куточків міста, показати красоти та по-справжньому відчувати дух цього місця, що сподобалося людям, але без професійних гідів з вищезазначеного туристичного підприємства нічого б не вийшло. Ми працювали у команді та допомагали один одному, звісно, професійні гідеси допомагали нам набагато більше, ніж ми їм.

У висновку можна точно сказати що завдяки навчальній практиці у туристичному підприємстві ми, як студенти, змогли отримати досвід у роботі, на яку вчимося, що є дуже важливим для подальшого працевлаштування.

2.2. Економічні розрахунки маршрутів екскурсій Кривим Рогом (з урахуванням особистої практики)

Кривий Ріг – місто з унікальним поєднанням промислових об'єктів, історичних пам'яток і природних красот, що робить його привабливим для туристів. Організація екскурсій по місту є перспективним напрямком бізнесу, але для досягнення успіху необхідно ретельно планувати економічні аспекти. Економічні розрахунки допомагають визначити вартість послуг, встановити оптимальні ціни, забезпечити рентабельність і сприяти сталому розвитку туристичних маршрутів.

Економічні розрахунки маршрутів екскурсій є невід'ємною частиною управління туристичним бізнесом. Вони допомагають визначити вартість послуг, встановити оптимальні ціни, забезпечити рентабельність та ефективність діяльності. У сучасних умовах конкуренції та економічної нестабільності важливість проведення таких розрахунків зростає, оскільки вони дозволяють уникнути фінансових ризиків і забезпечити стабільний розвиток бізнесу.

Один з головних аспектів економічних розрахунків – визначення вартості надання екскурсійних послуг. Це включає облік усіх витрат, пов'язаних з організацією та проведенням екскурсій. Витрати можуть бути як фіксованими (оренда транспорту, заробітна плата гідів, адміністративні витрати), так і змінними (паливо, вхідні квитки, харчування). Точне визначення вартості дозволяє уникнути збитків і забезпечити покриття всіх витрат. Правильне ціноутворення є критично важливим для успіху туристичного бізнесу. Оптимальні ціни повинні покривати всі витрати та забезпечувати прибуток, але водночас бути конкурентоспроможними та прийнятними для цільової аудиторії. Проведення економічних розрахунків допомагає визначити оптимальні ціни, враховуючи платоспроможність клієнтів і конкурентні пропозиції.

Рентабельність є ключовим показником ефективності бізнесу. Економічні розрахунки дозволяють оцінити, наскільки вигідною буде організація конкретного екскурсійного маршруту. Вони допомагають визначити мінімальну кількість туристів, необхідну для покриття витрат, та розрахувати очікуваний

прибуток. Це дозволяє ухвалювати обґрунтовані рішення щодо доцільності проведення екскурсій і визначити найефективніші напрямки діяльності.

Економічні розрахунки сприяють підвищенню ефективності управління туристичним бізнесом. Вони надають керівництву компанії точну інформацію про фінансовий стан та допомагають планувати діяльність з урахуванням реальних можливостей та обмежень. Це дозволяє уникнути зайвих витрат, оптимізувати ресурси та підвищити продуктивність роботи.

Фінансові ризики є невід'ємною частиною будь-якого бізнесу, особливо туристичного. Економічні розрахунки допомагають зменшити ці ризики, оскільки дозволяють виявити потенційні проблеми та запобігти їх появі. Наприклад, завдяки точним розрахункам можна уникнути недостатнього фінансування окремих екскурсій або неправильного ціноутворення, що може призвести до збитків.

У сучасному туристичному ринку конкуренція є досить високою. Проведення економічних розрахунків дозволяє компаніям залишатися конкурентоспроможними, пропонуючи туристам привабливі ціни та якісні послуги. Оптимізація витрат і встановлення розумних цін допомагає залучити більше клієнтів та зберегти їх лояльність.

Процес проведення економічних розрахунків має декілька етапів, такі як:

- Перший етап економічних розрахунків – це збір необхідних даних. Це можуть бути дані про витрати на оренду транспорту, заробітну плату гідів, вартість вхідних квитків до музеїв та інших об'єктів, витрати на паливо, харчування тощо. Важливо зібрати всі можливі витрати, щоб розрахунки були максимально точними;
- На наступному етапі проводиться аналіз зібраних даних. Витрати поділяються на фіксовані та змінні, що дозволяє краще розуміти структуру витрат та визначити можливості для їх оптимізації. Наприклад, можна виявити, що витрати на паливо можна зменшити, використовуючи більш економічний транспорт або оптимізуючи маршрути;
- На основі аналізу витрат проводиться розрахунок собівартості надання екскурсійних послуг. Це дозволяє визначити, яка мінімальна ціна повинна

бути встановлена, щоб покрити всі витрати. Собівартість є основою для подальшого ціноутворення;

- Враховуючи собівартість, конкурентні ціни та платоспроможність клієнтів, визначається оптимальна ціна на екскурсійні послуги. Ціна повинна забезпечувати покриття витрат, отримання прибутку та бути конкурентоспроможною на ринку;
- На останньому етапі проводиться оцінка рентабельності екскурсійного маршруту. Розраховується очікуваний прибуток та визначається, наскільки вигідною буде організація екскурсії. Це дозволяє ухвалювати обґрунтовані рішення щодо доцільності проведення екскурсій і визначити найефективніші напрямки діяльності.

Проведення економічних розрахунків маршрутів екскурсій є критично важливим для успішного функціонування туристичного бізнесу. Вони дозволяють точно визначити вартість послуг, встановити оптимальні ціни, забезпечити рентабельність та зменшити фінансові ризики. Економічні розрахунки сприяють підвищенню ефективності управління, конкурентоспроможності та стабільному розвитку бізнесу. У сучасних умовах високої конкуренції та економічної нестабільності проведення таких розрахунків є необхідним для досягнення успіху та забезпечення стійкого розвитку туристичних компаній.

При розрахунку економічної ефективності екскурсійних маршрутів враховують такі основні компоненти:

- Оренда транспорту (включає вартість оренди автобусів, мікроавтобусів або інших транспортних засобів). Для прикладу, оренда автобуса на день може коштувати близько 5000 грн;
- Заробітна плата кваліфікованих гідів, які проводять екскурсії. Середня ставка може становити 2000 грн на день;
- Адміністративні витрати (витрати на управління компанією, включаючи оренду офісу, оплату комунальних послуг, адміністративний персонал тощо). Наприклад, ці витрати можуть складати 1000 грн на день;

- Реклама та маркетинг (витрати на просування екскурсій, включаючи рекламу в соціальних мережах, на туристичних сайтах, друк рекламних матеріалів). В середньому це може бути 500 грн на день;
- Паливо (залежить від протяжності маршруту та типу транспорту). Наприклад, витрати на паливо можуть становити 50 грн на одного туриста;
- Вхідні квитки до музеїв та інших об'єктів (вартість квитків до музеїв, парків, природних заповідників тощо). Середня вартість квитка може бути 100 грн на одного туриста;
- Харчування (включає вартість обіду або перекусу для туристів. Це може бути 150 грн на одну особу);
- Сувеніри та додаткові послуги (наприклад, сувеніри або додаткові розваги, такі як поїздки на катерах, атракціони тощо. Це може додати ще 50 грн на одного туриста).

Розглянемо приклад економічного розрахунку для екскурсійного маршруту по Кривому Рогу для групи з 20 осіб.

- Фіксовані витрати:
 1. Оренда автобуса: 5000 грн;
 2. Заробітна плата гіда: 2000 грн;
 3. Адміністративні витрати: 1000 грн;
 4. Реклама та маркетинг: 500 грн;
 5. Загальні фіксовані витрати: 8500 грн.
- Змінні витрати (на одного туриста):
 1. Паливо: 50 грн;
 2. Вхідні квитки: 100 грн;
 3. Харчування: 150 грн;
 4. Сувеніри та додаткові послуги: 50 грн.
- Загальні витрати:
 1. Фіксовані витрати: 8500 грн;
 2. Змінні витрати: 7000 грн;
 3. Загальні витрати: 15500 грн.

Для покриття всіх витрат і забезпечення прибутку потрібно встановити ціну на одного туриста. Припустимо, що бажаний прибуток становить 20% від загальних витрат. Загальні витрати з урахуванням прибутку: $15500 \text{ грн} * 1.2 = 18600 \text{ грн}$. Ціна на одного туриста: $18600 \text{ грн} / 20 = 930 \text{ грн}$.

Аналіз економічних розрахунків дозволяє виявити можливості для оптимізації витрат:

- Можна знизити витрати на оренду транспорту, уклавши довгострокові контракти з транспортними компаніями або інвестувавши у власний транспорт;
- Співпраця з місцевими ресторанами та кафе може забезпечити знижки на харчування для груп;
- Використання соціальних мереж і партнерські програми з готелями та іншими туристичними агенціями може зменшити витрати на рекламу.

Для підвищення рентабельності екскурсійних маршрутів необхідно розробити ефективні маркетингові стратегії:

- Активна присутність у соціальних мережах, регулярне оновлення контенту та взаємодія з підписниками;
- Співпраця з готелями, ресторанами та іншими місцевими бізнесами для створення пакетних пропозицій;
- Участь у туристичних виставках та форумах для просування послуг і налагодження нових контактів;
- Розробка спеціальних пропозицій та знижок для різних категорій туристів, таких як сімейні тури, корпоративні заходи тощо.

Економічні розрахунки є ключовим етапом у плануванні та організації екскурсійних маршрутів по Кривому Рогу. Вони дозволяють визначити оптимальні ціни, покрити всі витрати та забезпечити прибутковість бізнесу. Врахування фіксованих і змінних витрат, а також регулярний аналіз та оптимізація витрат сприяють підвищенню рентабельності. Ефективні маркетингові стратегії допоможуть залучити більше туристів і розвивати туристичний потенціал міста, роблячи його ще привабливішим для відвідувачів.

Моя особиста практика складалась з проведення екскурсії під назвою «Карачуни: легенди та історія». Ця екскурсія була благодійною, на ній проводився добровільний збір на евакуаційне авто для армії.

Організованого трансферу на місце проведення екскурсії не було. Ця екскурсія проходила у відносно віддаленому куточку міста, тому більшість туристів їхали на маршрутних таксі на екскурсію. Відповідно кожен особисто платив гроші аби доїхати до місця початку екскурсії. Як вже неодноразово зазначалося, проведена екскурсія була благодійною, відповідно встановленої ціни не було, але добровільно збиралися кошти на збір, пожертвування були від 50 гривень, а за весь час екскурсії вдалося зібрати 2200 гривень з туристів. Ніякого спорядження або продажу сувенірної продукції на екскурсії не відбувалося, тому що сам маршрут не потребував додаткового спорядження, а сувеніри не були підготовлені.

У висновку можна сказати що економічні розрахунки цієї екскурсії не великі, тому що сама екскурсія не розроблялася як прибуткова, радше як волонтерська.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження екскурсійного потенціалу міста Кривого Рогу в контексті діяльності місцевих турагенцій можна зробити кілька важливих висновків.

По-перше, сучасний стан туризму в місті Кривий Ріг виявився багатограним і перспективним, але потребує систематичного аналізу та підходу. Місто має значний культурний, історичний та природний потенціал, який приваблює туристів. Проте, існують проблеми з інфраструктурою, маркетинговим підходом та координацією між зацікавленими сторонами.

По-друге, аналіз туристичних ресурсів виявив ключові аспекти, які впливають на ефективність туристичної діяльності. До них входять наявність достатньої інформації для туристів, розвиток інфраструктури, якісні туристичні послуги, а також маркетингова стратегія, спрямована на привертання нових відвідувачів та утримання стабільного потоку туристів.

По-третє, на основі виявлених проблем та аспектів розвитку були розроблені рекомендації щодо подальшого розвитку туристичної індустрії міста Кривий Ріг. Ці рекомендації включають в себе вдосконалення інформаційної бази для туристів, розвиток туристичної інфраструктури, покращення якості туристичних послуг, впровадження ефективної маркетингової стратегії та створення сприятливих умов для співпраці між туристичними операторами та місцевими органами влади.

Загалом, розвиток екскурсійного потенціалу міста Кривого Рогу в діяльності місцевих турагенцій має великий потенціал, але вимагає комплексного підходу, спрямованого на вирішення існуючих проблем та впровадження рекомендацій для подальшого успішного розвитку туристичної індустрії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ

1. About TUI Group. TUI Group. URL: <https://www.tuigroup.com/en-en/about-us/about-tui-group>
2. Join Up! Wikipedia. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Join_UP!
3. Ukraine`s Frustratingly Long City Kryvyi Rih. Bald and Bankrupt Youtube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=StvRgJBCaks&t=333s&ab_channel=balda ndbankrupt
4. Благодійна екскурсія «Парки в місті». Туристичний клуб «Невгамовні гідеси». URL: <https://www.facebook.com/events/1322589855081255/>
5. Геологічна екскурсія до професійного дня геолога «Кам'яними морями Кривбасу». КривбасТур. URL: https://www.facebook.com/events/3211179585682920/?ref=newsfeed&locale=uk_UA
6. Головна сторінка. Krasin Tour. URL: <https://www.facebook.com/tourkrasin/>
7. Екскурсія "Марсіанські пейзажі". Ukrainian Bike Family. URL: <https://www.facebook.com/events/740677818174895/?ref=newsfeed>
8. Екскурсія "По Катерининській залізниці". Туристичний клуб Невгамовні гідеси. URL: [https://www.facebook.com/events/782460810372709/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A\[%7B%22surface%22%3A%22group%22%7D\]%7D](https://www.facebook.com/events/782460810372709/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22surface%22%3A%22group%22%7D]%7D)
9. Екскурсія «Вулицями міста ... до 44-го кварталу + концерт». Туристичний клуб Невгамовні гідеси. URL: <https://www.facebook.com/events/773375140878232/>
10. Екскурсія «Вулицями міста ... до Трампарку!». Туристичний клуб Невгамовні гідеси. URL: <https://www.facebook.com/events/342889682074022/>
11. Екскурсія «Гданцівка...Подорож в минуле». Туристичний клуб Невгамовні гідеси. URL:

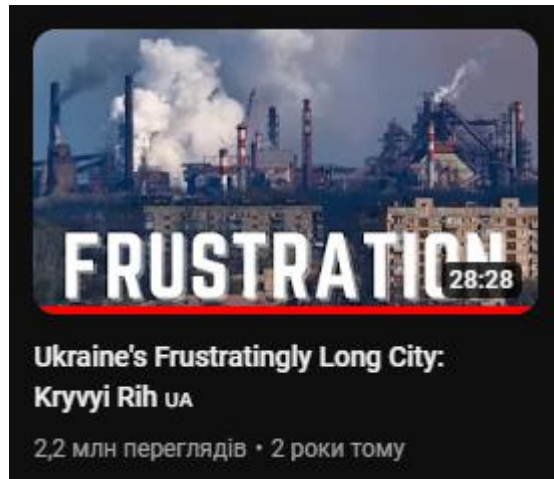
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=420860543852355&set=a.173554515249627>

12. Експедиція «Карачуни... Легенди та історія». Туристичний клуб Невгамовні гідеси. URL: <https://www.facebook.com/events/1357942251588870/>
13. Індустріальний туризм: Світ, Україна, Кривий Ріг. Кривий Ріг Туристичний. URL: [https://www.facebook.com/events/1576979243072255/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A\[%7B%22surface%22%3A%22group%22%7D\]%7D](https://www.facebook.com/events/1576979243072255/?acontext=%7B%22event_action_history%22%3A[%7B%22surface%22%3A%22group%22%7D]%7D)
14. Історичним центром нашого міста! URL: https://www.facebook.com/photo/?fbid=2073335656365312&set=gm.7671801816213983&id=976996629027902&locale=uk_UA#
15. Кіммерійська стежка. Експедиційний клуб Криворізький меридіан. URL: <https://www.facebook.com/groups/835907833161850>
16. Командор, туристичний центр. Топ 20, довідка та відгуки. URL: <https://top20.ua/krog/turizm-podorozhi/turistichni-agentstva-ekskursiyi/turistichniy-tsentr-f.html>
17. Кривбастур - туристичний центр Кривого Рогу. URL: https://www.facebook.com/groups/1159974054043605/?locale=uk_UA
18. Кривий Ріг туристичний/Tourism in Kryvyi Rih. URL: https://www.facebook.com/kr.tour?comment_id=Y29tbWVudDoyNDg0NzYzNzAyODE4Mzk3NV8yNDg1MDE4NTIyNDU5NTgyMg%3D%3D
19. КРИВИЙ РІГ: СТАНДАРТНА ЕКСКУРСІЯ. Visit UA. URL: <https://visitukraine.today/uk/tours/search/krivii-rig-standartna-ekskursiya/step-1?interest=all>
20. Криворізький меридіан, туристична агенція. Топ 20, довідка та відгуки. URL: <https://top20.ua/krog/turizm-podorozhi/turistichni-agentstva-ekskursiyi/krivorizkiy-meridian.html>
21. Наша турфірма. Paspartu. URL: <https://www.facebook.com/tourkrasin/>

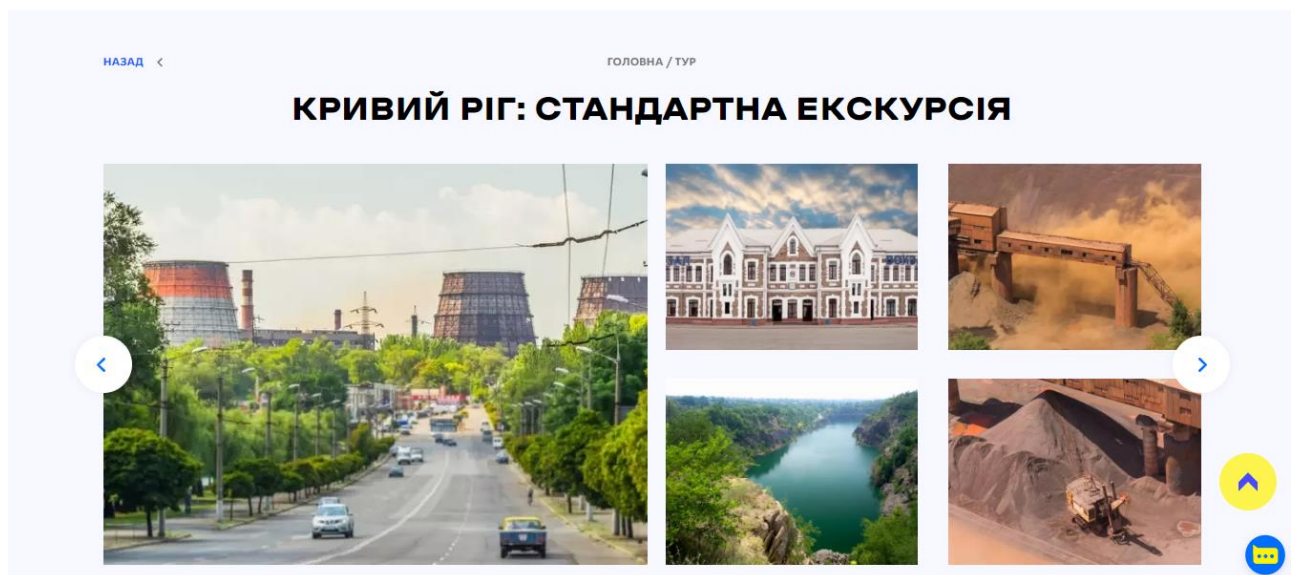
22. Парк «Веселі Терни» історія та сучасність. Комплексна екскурсія. КОМАНДОР - Туристичний центр та Григорій Командор. URL: <https://www.facebook.com/events/397969166178575/>
23. Петровський відвал і навколишні краєвиди - екскурсія для романтиків та екстремалів, - ФОТО, ВІДЕО. 0564.ua. URL: <https://www.0564.ua/news/3658091/petrovskij-vidval-i-navkolisni-kraevidi-ekskursia-dla-romantikiv-ta-ekstremaliv-foto-video>
24. ПОДОРОЖ НА ІНШУ ПЛАНЕТУ. ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ТУР В КРИВИЙ РІГ. Україна Інкогніта. URL: <https://incognita.com.ua/podorozh-na-inshu-planetu-industrialniy-tur-v-kriviy-rig>
25. Поїхали з нами». Wikipedia. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%97%D1%85%D0%B0%D0%BB%D0%B8_%D0%B7_%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D0%B8
26. Про компанію. Coral Travel. URL: <https://www.coraltravel.ua/main/about/>
27. Про нас. Tez Tour. URL: <https://www.teztour.ua/page/about-us.ua.html>
28. Скелі МОДРу. Легенди та історія. Туристичний клуб Невгамовні гідеси. URL: <https://www.facebook.com/events/3581429702119568/>
29. ТУРИСТИЧНИЙ ЦЕНТР "КРИВБАСТУР". Діти в місті. URL: <https://kryvyrih.dityvmisti.ua/turystychnyi-tsentr-kryvbastur/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток Б

Додаток В

Кривий Ріг туристичний/Tourism in Kryvyi Rih

5,3 тис. позначок «Подобається» • читачі: 6,3 тис.

Додаток Г

Ivan Naidenko

3 квітня о 12:30 · 🌐

КИММЕРІЙСЬКА СТЕЖКА

Запрошуємо в суботу 6 квітня на пішохідну екскурсію «Киммерійська стежка». На маршруті пройдемо висотами знаменитих МОДРІВСЬКИХ скель, звідки відкриваються багатокілометрові краєвиди, оглянемо «Лису гору» та грандіозні скелі заввишки до 30-ти метрів (зокрема, "Орлине гніздо" і стіну «Малої Орлинка» та ущелину біля неї з прадавнім гротом). Зробимо короткий привал.

Збір о 9-30 на площі Визволення (біля магазину «Букініст»).

Вартість: для дорослих 150 грн, для ш...

Показати більше

👍 40

7 ➦

👍 Подобається

💬 Коментувати

Додаток Д

23.03.2024 О 10.00

Запрошуємо на благодійну екскурсію історичним центром нашого міста!
(збір біля пам'ятника П. Калнишевського)

ВСІ КОШТИ ВІД ЕКСКУРСІЇ ПІДУТЬ НА ЗАКУПІВЛЮ FPV ДРОНІВ!

• ВАРТІСТЬ ЕКСКУРСІЇ 200 ГРН.

Екскурсія
з відомим криворізьким істориком, археологом та краєзнавцем **ОЛЕКСАНДРОМ МЕЛЬНИКОМ**

на вас чекає:

- відвідування культурно-історичних пам'яток міста;
- цікава, маловідома інформація;

Додаток Е

Екскурсія "Карачуни. Легенди та історія"

Кривий Ріг, Dnipropetrovsk Oblast

[Про себе](#) [Дискусія](#)

Додаткова інформація

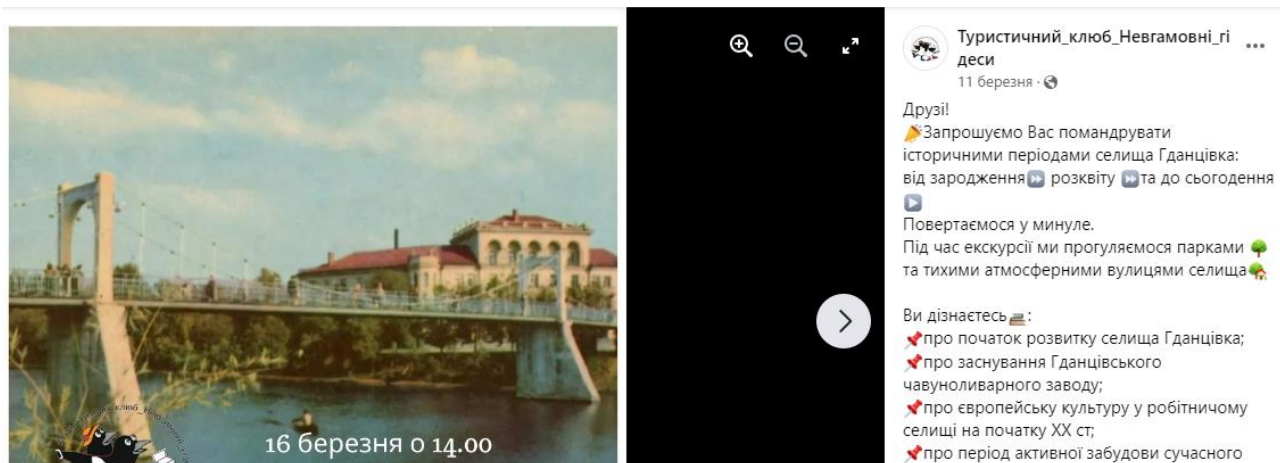
- Відповіли 10 людей
- Організатор події: Туристичний_клуб_Невгамовні_гідеси
- Кривий Ріг, Dnipropetrovsk Oblast
- Публічна · Будь-хто у Facebook чи поза ним

Шановне панство! 😊
🌱Весна у розквіті, погода шепче мандрувати містом 🏃
Невгамовні гідеси 🧳 на вас чекають! 🍷

Схожі

Додаток Є

Додаток Ж

👤 Організатор події: Туристичний клуб Невгамовні гір

📍 Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk Oblast

🌐 Публічна · Будь-хто у Facebook чи поза ним

Шановне панство!

Запрошуємо усіх бажаних на благодійну екскурсію "Парки "в місті "

Коли: 17 лютого об 11.00

Місце збору: пам'ятник святителю Миколаю

Історія створення саду - парку ім. Мершавцева : про пана Мершавцева, човнову станцію, кам'яний скансен

Гданцівський парк - від болгарських городів до сьогодення. А ще таємниці парку Гагаріна, легенди та історії навколо них.

Збираємо на дрон для 5 ОШБР, рота вогневої підтримки взвод БПЛА, донецький напрям

Донати від **100** грн

Реєстрація обов'язкова:

+380961197549

Додаток И

Екскурсія "Вулицями міста...до трампарку"

Червона

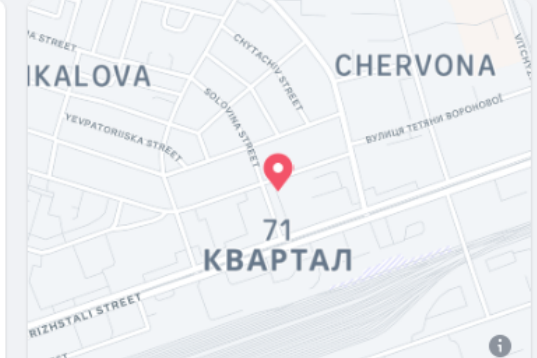
[Про себе](#) [Дискусія](#) [Запросити](#) [➔](#)

Додаткова інформація

- Відповіла 21 людина
- Організатор події: Туристичний_клуб_Невгамовні_гідеси
- Червона
- Публічна · Будь-хто у Facebook чи поза ним

Вулицями міста до трампарку

👤 Новий та дуже цікавий пішохідний маршрут

Додаток К

СУБОТА, 2 БЕРЕЗНЯ 2024 Р. О О 14:00 EET

Екскурсія "Вулицями міста.. до 44 кварталу" + концерт

Круууї Rih, Dnipropetrovsk Oblast

[Про себе](#) [Дискусія](#) [Запросити](#) [➔](#)

Додаткова інформація

- Відповіли 10 людей
- Організатор події: Туристичний_клуб_Невгамовні_гідеси
- Круууї Rih, Dnipropetrovsk Oblast
- Публічна · Будь-хто у Facebook чи поза ним

👋 Шановне панство! 🤗

Схожі події

- **ВІДБУВАЄТЬСЯ ЗАРАЗ**
Вечір пам'яті Сергія Артемова
вул. Січеславська Набережна, 15-А, ...
[➔](#)
- **СБ, 20 КВІТ. О 08:00 EEST**
Квітневі мандри до Самарського лісу

Додаток Л

До Дня Геолога - Кам'яними морями Кривбасу

Про себе Дискусія

✉ Запросити

Додаткова інформація

- Відповіли 19 людей
- Організатори події: Vladimír Kazakov та Кривбастур - туристичний центр Кривого Рогу
- Публічна · Будь-хто у Facebook чи поза ним

У неділю 7 квітня світ відзначає професійний День Геолога! Ця екскурсія повністю присвячена геології і світу каміння! Нами пропонується дружня прогулянка кам'яними відвалами Кривбасу. До прогулянки запрошена професійна геологія Ольга Калініченко (до речі - кандидат геолого-мінералогічних наук).

Схожі події

ВІДБУВАЄТЬСЯ ЗАРАЗ
Вечір пам'яті Сергія Артемова
вул. Січеславська Набережна, 15-А, ...

СБ, 20 КВІТ. О 08:00 EEST
Квітневі мандри до Самарського лісу
Дніпро, Україна

Додаток М

Краєзнавча лекція з плетінням маскувальних сіток

"Індустріальний туризм: Світ, Україна, Кривий Ріг"

Спікер: Володимир Казаков, найкращий гід України 2021 року, завідуючий кафедри туризму і економіки КДПУ, голова ГО "ТЦ "Кривбастур"

Місце проведення: вул. С.Тільги, 21

10

СУБОТА, 10 ЛЮТОГО 2024 Р. О О 10:00 EET

"Індустріальний туризм: Світ, Україна, Кривий Ріг" - лекція плетінням маскувальних сіток

Додаток Н

ЕКСКУРСІЯ
ДОЛГІНЦЕВО... АБО - ТА ШО ТАМ ДИВІТЬСЯ...?

"ПО КАТЕРИНІНСЬКІЙ ЗАЛІЗНИЦІ"

З ВІДВІДУВАННЯМ ЄДИНОЇ У МІСТІ ПРИВАТНОЇ
КАРТИННОЇ ГАЛЕРЕЇ
ТА
МАЙСТЕР-КЛАС СТВОРЕННЯ КАРТИНИ У ТЕХНІЦІ
FLUID ART

ОРГАНІЗАТОРИ:
ТУРИСТИЧНИЙ_КЛУБ_НЕВГАМОВНІ_ГІДЕСИ

КІЛЬКІСТЬ МІСЦЬ ОБМЕЖЕНА
РЕЄСТРАЦІЯ ЗА ТЕЛ 096-11-97-549

Додаток П

На початку вересня 2023 криворіжці - учасники проєкту "Історичне літо" побували на Петровському відвалі. Екскурсію на одну із туристичних локацій Кривого Рогу провів криворізький гід Володимир Огур, котрий розповів екскурсантам і про сам відвал, і про місцевого поміщика Лева Шмакова, і про Саїда Абдулла-хана та його родину. Також Володимир показав учасникам проєкту місто з оглядового майданчика на Петровському відвалі, звідки видно 70% міста.

Додаток Р

2100 грн

Подорож на іншу планету. Індустріальний тур в Кривий Ріг

11.05.2019 - 12.05.2019

Хочете побувати на іншій планеті, побачити масштаби людського втручання у природу, відчути себе комахкою, на тлі величезних машин? Тоді реєструйтеся!

[ЗАМОВИТИ](#)

2100 грн

Додаток С

Додаток Т

24

НЕДІЛЯ, 24 БЕРЕЗНЯ 2024 Р. О О 14:00 ЕЕТ

Експедиція "Скелі МОДРу. Легенди та історія"

Кривий Ріг, Dnipropetrovsk Oblast

Додаток У

